

SULYOK LÁSZLÓ

Drog – a pénzért vett halál

2. rész*

Telek Ervin, a Salgótarjáni Egészségügyi-Szociális Központ módszertani munkatársa, népművelő-könyvtárosként végzett a 70-es évek elején Debrecenben, később tanári képesítést szerzett, magyar nyelv és irodalomból is. Élete a rendszerváltás táján úgy alakult, hogy a népművelésről és az oktatásról áttért az egészségügyi szociális területre, s a 90-es években sorra szerezte azokat a szakképesítéseket, amelyek a szenvedélybetegségek feltárására, a gyors segítségre teszik alkalmassá és jogosulttá. Ezek, időbeli sorrendben: a szociális képzés tereptanára, akupunktúrás detoxikálás specialista, a közösségi prevenció tréner, emocionális deszenzitizálás terapeuta és addiktológiai konzultáns. A remek előadói készséggel is rendelkező férfi mintha megtalálta volna az érdeklődésének, az érzékenységének és az elhivatottságának leginkább megfelelő munkaterületet. Jelen kereteink között képtelenség felsorolni, mi mindent végzett szakmájában az elmúlt másfél évtizedben. Ezért ismét csak orientálás céljából említem meg: nemcsak szűkebb pátriájában, Nógrád megyében tartott előadásokat, hanem Budapesten, Miskolcon, Győrben, Veszprémben, Debrecenben is, s előadott Szlovákiában, Jugoszláviában. Táborot vezetett, tanított, részt vett a fiatalabb generációk felkészítésében, például kortárs-segítők és mentorok képzésében, a drogügyi koordinátorok országos, a DADA-programot tanító rendőrtisztek szintén országos, az egészségügyi szakdolgozók akkreditált képzésében, az áldozatvédelmi programban, több általános és középiskola tanárainak tájékoztatásában, továbbképzésében. Pályázatait általában jól fogadta a szakma, és megvalósíthatta elképzeléseit. Lehetősége adódott a részvételre jelentős országos és nemzetközi projektek megvalósításában, például: OECD keretén belül a szociális ellátások innovációja, a Soros Alapítvány támogatásával családterápiás kísérletek alkohol- és drogfogyasztó családokkal, az Ifjúsági, Gyermek- és Sportminisztérium (2004 őszén megszűnt) támogatásával a drogfogyasztók szerepmegvalósulásai programban. Készített videofilmeket, publikált szakmai folyóiratokban, tanulmányt írt a felső tagozatos, illetve a középiskolás tanári kézikönyvbe, a Nemzeti Drogmegelőző Intézet 2002-ben megjelent *Drogok, drogprevenció, ifjúsági problémák, intézményi szerepvavarak* című tanulmánykötetébe, melyet a neves pszichológus, Buda Béla szerkesztett. Alapító tagja a salgótarjáni városi kábítószerügyi egyeztető fórumnak, a prevenció munkacsoportot vezeti, elnökségi tagja a Közép-Európai Addiktológiai Együttműködés Egyesületnek, valamint az Addiktológiai Akupunktúrás Egyesületnek, tagja a Magyar Addiktológiai Társaságnak. Neve szerepel az országos addiktológiai listán.

Az első rész a *Palócföld* 2005/5. számában olvasható.

– A magamfajta laikust először is a számok, a konkrétumok foglalkoztatják – vezetem be első kérdésemet. – Hogyan jellemzik ezek közvetlen környezetünket, Nógrád megyét?

– Az adatokat nem tartom szignifikánsnak, mert nincs látókörünkben az egész rendszer. Nem minden drogos kerül ugyanis kezelésre, kórházba, néhányan pedig épp ellenkezőleg, három-négy helyen is megjelenhetnek, akár Salgótarjánban vagy Balassagyarmaton, akár Budapesten. Tudomásul kell vennünk, hogy a kábítószer-fogyasztás illegálisan zajlik, nem szívesen jelenik meg senki olyan nyilvános helyen, ahol statisztika készül róla. Ha ugyanis – és gondoljunk bele – egyenesen kérdezzük, akkor két lehetőség adódik egy fiatalember előtt: eljuttassa a ma született bárányt, vagy azt mondja magában, nehogy azt higgyék már rólam, hogy kis gyengeelméjű vagyok, és jóllehet ma született bárány, mégis azt feleli, használt már kábítószer. Ezért mi – egy rafinált méréssel – nem arra voltunk kíváncsiak, hogy a középiskolás mit és mennyit fogyasztott, hanem hogyan látja korosztálya, környezete fogyasztását. Vizsgálatunk 27,6 százalékos eredményt hozott. Az országos vizsgálat közvetlenül a saját szokásokra kérdezett rá, tehát hagyományos módszerrel készült, s 26,7 százalékos érintettséget mutatott. Az eltérés végül is nem jelentős. Tehát nyugodtan kijelenthetjük: majdnem minden harmadik gyerek valahol, valamikor kábítószerrel használ.

A felmérésből kiolvasható tendenciák azonban sokkal fontosabbak, mint maguk a számok. Az egyik jellemző tendencia, hogy a gyerekek egyre fiatalabb korban próbálják ki a kábítószereket. Ez összefügg azzal, hogy a gyerekeink korán serdülnek, kamaszodnak. Az első droghasználat lemegy 13 éves kor alá. A serdülő korosztály a legveszélyeztetettebb. A másik irány: igazi függőségben lévőkkel, az úgynevezett kemény drogosokkal harminc év fölött nem találkozunk. Talán azért, mert egzisztenciát épített ki már magának, mögé tud bújni, vagy éppen most építi és abbahagyta a drogos magatartást. Újabb tendencia, hogy mind szélesebb spektrumban próbálják ki a szereket. Egy évtizeddel ezelőtt még a szipuzás volt az általános, és a marihuana, majd nagyon gyorsan elterjedt a tableta, az Extasy, a Speed. Napjainkban komolyan megjelentek az ópiátfélék, és újból visszatért a szipuzás, illetve a drogfogyasztást még mindig a marihuana vezeti. Negyedik tendenciaként fogalmazható meg, hogy minden szer nagyon gyorsan megszerezhető mindenütt. Öt évvel ezelőtt még végig kellett kóvályogni a fél megyét, hogy az ember kapjon valamit. S ugyancsak tendencia, hogy olyan új anyagok jelennek meg, amelyeket a szakma sem tud kellő gyorsasággal követni. Gondolok itt a gyógyászatban (beleértve az állatgyógyászatot is) alkalmazott készítményekre, amelyeket a gyerekek visszaélészerűen, vagyis abúzusként használnak. Abúzusként egyébként háztartási anyagokat is minden további nélkül felhasználnak. Példaként említhetem a szercsendiót. Ugyanakkor azt tapasztalom, hogy a társadalom még mindig nem hajlandó tudomásul venni ezeket az alapvető tendenciákat: minden van, minden kapható, mindent kipróbálnak korán és együttesen is a gyerekeink.

– A szipuzás újbóli terjedése mögött milyen tényezőket lát?

– Két fő oka van. Az egyik: közösségben – mondjuk erdőszélen is – egészen jól használhatja a gyerek, hiszen a zacskót körbe lehet adni, a lebukás veszélye sem nagy, minthogy ebben az esetben legális szerrel való visszaélés történik. A másik

ok, hogy olcsó. Tehát a szegények kábítószerre. Mindennek ellenére egyaránt él vele – csak a példa kedvéért mondom – az orvoscsemete és a cigánygyerek.

– Nemek szerint tehető valamiféle különbség a szerek használatában?

– Sajnos a lányok haladnak felfelé, azaz terjed körükben a kábítószerhasználat. Korábban a lányok gyógyszert alkalmaztak, a fiúk marihuánás cigarettát szívtak, szipuztak. Megvoltak a preferált női szerek. A dohányzás eleve férfiúi attitűd volt mindaddig, amíg ehhez a nők föl nem zárkóztak. De most bármelyik iskola előtt megnézzük, a kislányok közül többen gyújtanak rá. A nemi szerepek eltolódtak, összerosódtak a bandázások következtében. Az számít, mi van kéznél, azt használják, lényegtelen, ki fiú vagy lány. Ez az alkoholfogyasztásnál is tetten érhető. Likőrt egyre kevesebbet fogyasztanak. Itt is a „minél gyorsabban ártson” történet lép be. Vizsgálataink szerint a sör és a tömény vezet, ezt követi a bor. A középiskolások 56 százaléka próbálta ki az előző kettőt, a bort csak 40 százalékuk. „Jó magyar szokás szerint” tehát: egy stampó és egy sör egyszerre, így dukál, illetve azonos társaságban azonos italt isznak. A boros kóla egyre kiveszőbb. Helyette speciális koktélok kevernek: pálinkát pálinkával. A pálinkát manapság már nem szokták üdítővel keverni maguknak. Előre elkészítve kapható. Aztán jönnek a habpatronok és a hozzá hasonlók, amiket a mi korosztályunk nem is nagyon ismert, nemhogy használt volna.

– Milyen célból nyúlnak a droghoz az emberek?

– Az előző évi statisztikánk szerint 192 személy került közel a kábítószerekhez. Tipizálhatóak, tehát többféle csoportja van a fogyasztóknak. Legelső kategóriába tartoznak az úgynevezett kipróbálók. A kipróbálás lehet egyszeri, vagy újabb anyagok kipróbálása, amikor a cél: „megmérkőzöm a szerrel”. Másik csoportba tartoznak az alkalmi droghasználók, akik az egyik héten fogyasztanak, a másikon nem. Harmadik a rekreációs droghasználók csoportja. Tagjai is alkalmanként használják a drogot, főként hétvégeken, hiszen akkor kell jól érezni magát, s kipróbálnak szereket, kísérleteznek felfrissülésképpen. Ezután következnek a rendszeres droghasználók, és végül jönnek a függők. Ezekkel a különbségekkel is jobban tisztában kellene lennie a társadalomnak. Nem biztos, hogy a kipróbálót, a rekreációs droghasználót kórházba kell vinni. Náluk nem alakult ki függőség. Viszont a rendszeres droghasználónál már közbe kell lépni, a függőnél pedig egyértelmű a kezelés. Ezért működik úgy az ellátási rendszer, hogy különválasztjuk a kezelőt, az ellátót és a megelőző-felvilágosító szakaszt. Az a gyerek, akit egy alkalommal találtak drogfogyasztáson, ne üljön se kórházban, se börtönben, ne járjon idegosztályi kezelésre, mert ez elég stigmatizáló; aki viszont megállapíthatóan függő, az részesüljön megfelelő és speciális szakellátásban.

– A fogyasztói csoportok megismerése után kérdés számomra, mely csoport felé történik az elmozdulás.

– Évekkel ezelőtt alkalmi kipróbáló volt a legtöbb, most az arány a rekreációs, illetve a rendszeres és a függő droghasználó felé tolódik el. Egy konkrét példa. Tizenegy éves korában jelent meg nálam egy fiatalember alkalmi, egyszeri droghasználóként, némi alkohollal, s tegnap találkoztam vele ugyanitt másodikos gimnazistaként, rendőrségi elfogással és ügyészségi végzéssel. Néhányan bizony börtönbe is kerülnek. Most is van bent közülük... Megint mások kórházban, rehabilitációs intézetben kötnek ki. De azért többen vannak azok, kik egészségesen, vagy inkább tisztán, szer nélkül jönnek vissza. Ha valaki nem jön, vagy alkoholistá lett,

és nincs már szüksége a kapcsolatra, vagy annyira bekeményített, hogy röstell eljönni. Mind a kettőért fáj a szívem... Mert tudnánk mit mondani egymásnak.

– Annyit emlegetjük, hogy végül szögezzük le: mit értünk drogon?

– Minden olyan természetes és mesterséges anyagot, amely a szervezetbe beke-
rülve megváltoztatja annak biológiai rendszerét, a tudatot, a pszichés állapotot, és zavarokat okoz az egyén környezeti, szociális rendszerében. Mind a három terület nagyon fontos. Szokták mondani sokan, hogy egy marihuánás cigaretta nem változtatja meg véglegesen a tudatállapotot, a szociális környezethez való viszonyt, s ez a milligrammnyi anyag az egészségre sem káros, a gyerek hétfőn elmehet iskolába, csakhog... Tudni kell: minden drognál, legyen alkohol, nikotin, koffein, bármi, létezik az abúzus jelensége. Következésképpen akkor is használok, ha bajom lesz tőle. Tehát akkor is iszom, ha másnapos leszek, és nem tudok úgy teljesíteni, mint egyébként, akkor is dohányzom, ha telefüstölöm a szobát és veszekedünk miatta, akkor is elszívok egy marihuánás cigarettát, ha folyton vihogok tőle, és elkaphat a rendőr. Ez a helyzet a drogozás kihívás-szintje, melyet követ a tolerancia-szintje. Nem a társadalom toleranciája, hanem a szervezeté, más szóval: a szervezet hozzászokik a bevitt anyaghoz...

– Nyilván ez vezet el az egyén függőségéhez...

– Úgy van... Ugyanannak a hatásnak az eléréséhez több mennyiséget kell használni. Gondoljunk egy 14 és egy 41 éves ember lerészegedésére, teljesen más az italmennyiségük. És növekszik a gyakoriság is a cél eléréséhez. Bekövetkezik a harmadik szint: a dependenciáé, vagyis kialakul a függőség. Ebben a helyzetben megvonási szakaszok jelennek meg azzal, hogy hiányérzet keletkezik. Az erős dohányos pontosan ismeri ezt az érzést. Tudja, mit jelentenek a hiánytünetek, testiekben és lelkiekben. Elkezdődik a sóvárgás: meg kell szereznem a szert, be kell nyelnem a szükséges alkohommennyiséget, szívnom kell egy cigit, be kell lőnöm magam. S ezzel a sóvárgással kezdődik az ördögi kör. A drogok hatásmechanizmusa kegyetlen módon működik. Az első, az alkalmi droghasználatkor születik valamilyen pozitív élmény, ezért újból használok a drogot, de ugyanazt a pozitív élményt már csak nagyobb adaggal tudom elérni; és egyúttal megjelennek a megvonási tünetek is, ha nem használok; s éppen azért, hogy a rossz élmények ne jelenjenek meg, egyre többet kell használnom a szert. Ekkor már nem a felfelé szárnyalás a cél, hanem a mélybe hullástól való borzadály elkerülése. Mindeközben az összes kábítószer úgy hat az emberi idegrendszerre, mintha természetes lenne, mintha a belső megnyugvást, az örömet, a sikert jelentené.

– Megmondható, milyen gyakoriság után lehet hozzászokni a kábítószerhez?

– Meg, de nagyon speciálisan külön kell választani a szerek fajtáit. A hozzászokás folyamata ugyanis kettős: van testi, és van lelki hozzászokás. A lelki függés mechanizmusa – mint ahogyan a lelki hatásé is – nagyjából azonos, s mindegyik drog esetében egy pozitív élmény megszerzéséről van szó. Az igazán súlyos dolog a testi hozzászokás megjelenése: amikor már az ember biológiai rendszere, a teste kívánja az anyagot. Gondoljunk a „hajnali alkoholista”ra, akinek remeg a keze, és csak az első két stampedli pálinka, vagy egy pohár bor után kerül normális állapotba. Neki nem az eufóriáért kell az alkohol, hanem a mélyből való felemelkedéshez, azért, hogy elmúljanak a fizikai fájdalmai. Emiatt kell szétválasztanunk a szereket, és tudnunk, melyik milyen függőséget okoz.

– Bármelyik drog okozhat függőséget?... Mert vannak, akik szerint nem mindegyik. S ezek elég zajos, valakik által támogatott, potens csoportok. Példaként a kannábiszt, a kender marihuána változatát, a „füvet” szokták emlegetni.

– A szakirodalom egy részében is lehet ilyet olvasni. Tapasztalataim szerint azonban ez nem igaz. Mindegyik esetében kialakul a valódi függőség. Egyetlen egy dolog miatt, és erről a szakma is keveset beszél: azért, mert a drogfogyasztás – s ebbe beleérték minden droghasználatot – sajátos viselkedési attitűdöt alakít ki; kifejlődik az eszközök és a gesztusok teatralitása, és a fogyasztás jelenetrendszeré szekvenciaszerűen ismétlődik. Tehát igenis kialakulhat a függőség a kannábisz esetében is, ha másképp nem, viselkedési addikcióként, azaz hozzászokásként... Például: Mennyi az idő?... Akkor most gyűjtsünk rá... Akkor most iszunk egy kávé... Vagy ledöntünk egy felest... Ezek a viselkedésformák mind a hozzászokáshoz tartoznak. Annyi a különbség, hogy vannak szerek, amelyeknek nagyon hosszú a hozzászokási folyamata, míg másoké nagyon gyors. A heroinhoz például hónapok alatt hozzá lehet szokni, az alkoholhoz évek kellenek, hogy kialakuljon a lelki-testi függőség.

– Az elmondottak alapján, úgy érzem, egyértelműen fogalmazhatunk: vannak káros és még károsabb szerek. Véleménye szerint melyek a legkártékonyabbak?

– Az ópiátfélelések, ezen belül is a heroin... S ilyen még a krek, a kokain szabad bázisa, melynél igen nagy a hatás és a függés is. Ezeknél a szereknél a testi függőség nagyon gyorsan kialakul, a kijövés pedig nagyon hosszadalmas. Statisztika mutatja: három hónap alatt rá lehet szokni a heroinra, és kilenc év alatt lehet végleg lejönni róla, és a drogos akkor is azt fogja mondani: heroinista vagyok, de kilenc éve tiszta... Mert bármelyik drog fogyasztásánál fennáll két veszély: a lapszus és a relapszus, azaz a botlás és a visszaesés. Az egész szakmában az a legfontosabb, hogy ezekre készítsük fel a drogosokat, ezeknek a megelőzésére. Botlásnak nevezük azt az állapotot, amikor feltámad a sóvárgás, és elindul a keresés, a vágy a drogra. A visszaesés pedig az, amikor kezdi ott, ahol abbahagyta. A drogosok 80–90 százaléka megbotlik, jelentős része visszaesik, és az egész történet kezdődik előlről, holott addig már egy egészen nagy folyamaton végigmentünk vele.

– S a gyakori botlásokból születhetnek a nagy emberi tragédiák. Mondjuk: módosult tudatállapotban leugrik a háztetőről, a fejére tapad a szipus zacskó, vagy beadja magának az „aranylövést”...

– A tragédiák alapvetően hármasság természetűek: egyrészt a személy tragédiája, másrészt a családé, harmadsorban pedig az egész társadalomé. A függő személy önértékelési zavarokkal küzd. Tudja, hogy drogos, hogy kemény drogos, hogy függő, és ezt nem bírja elviselni, ezért újból és újból módosítania kell a normális tudatállapotát. Az alkohol esetében szokták mondani: kutyaharapást szőrivél, hogy ne kelljen szembekerülnöm a ténnyel, rohadt strici, alkoholista vagyok. A másik tragédia az, amikor a kistársadalom, a család, a munkatársi és az egyéb környezet szembesíti az embert saját problémáival, és azt mondja: veled nem, téged nem akarunk, mert te más vagy, te meg szoktad változtatni a tudatodat... És ott van végül a nagy társadalom gondja, hogy mit kezdjen az ilyen emberrel. A tizennyolc éves heroinista gyerek, a kezelése után, huszonhét éves felnőtt férfiként kerül vissza a társadalomba, mint teljes értékű. Milyen munkavállalóként, milyen párkapcsolati és családalapító tényezőként tud megjelenni a mindennapi életben? És éppen ez az, amit hihetetlenül nehéz tudomásul venni.

– Az ember nem születik drogosnak, végig erről is szól a beszélgetésünk, hanem azzá válik, és az érdekes ebben a folyamatban az összefüggésrendszer... Meg tudjuk mondani, kiből lehet kábítószeres, kik a veszélyeztetettek.

– Nagyon furcsa válaszaim vannak erre. Megindokolom. Van orvosgyerek, aki szípus, és van négy elemis, roma gyerek. Van elvált szülő gyereke, és van jól működő családban élő gyerek, aki kábítószerrel foglalkozik. A paletta széles. Tapasztalom, hogy a család anyagi helyzete és élete nem minden esetben befolyásolja a drogozást. Éppen ezért én nagyobb hangsúlyt fektetek az egyén pszichoszociális állapotára és a serdülő krízisreakciójára, mert szerintem ezek a meghatározóak abban, hogy drogossá válik-e valaki. Döbbenetesen meghatározó, hogy a gyermekben mennyi a kíváncsiság, a serdülőkori kockázatvállalás, milyen mikrokörnyezetben történik a drogfogyasztás. A mikrokörnyezet sokkal erősebb hatású, mint maga a családi helyzet, vagy a neveltetés. Igazolásképpen csak tekintsük végig a drogozás kialakulásának folyamatát. Az első lépés teljesen emberi: a kíváncsiság, azaz én is szeretném megtapasztalni. S valaki vagy valakik mindig megmutatják a technikát, a módszert, a mennyiséget, a beszerzési lehetőséget. S az első találkozás sohasem egyedül történik, hanem mindig közösségben. Na és nagyon fontos, hogy mennyire jelentett pozitív élményt, mert később mindig ezt szeretné megismételni, megerősíteni, és végül kialakul a függőség... De nagyon szeretném a figyelmet felhívni a kortárs csoportra, amelyben történik az első drogozás, mert annak az összetétele, a minősége nagyon döntő a továbbiakra nézve.

– Tekintsünk át a másik oldalra is: az igazi közellenség a díler. Nélkülük ugyanis nincs fogyasztó... Hogyan lesz valakiből kábítószer-terjesztő?

– Erre ugyanazt tudom válaszolni, mint amit a kábítószeresekre mondtam. A dílernek ugyanúgy megtalálható az orvosgyerekek, mint a roma családok gyerekei között, de lehet éppen hajléktalan az illető, aki ezzel próbál pénzt szerezni. Nem mindegy viszont, ki milyen árban, milyen minőséget forgalmaz. Ahhoz, hogy valaki kokaint, heroint tudjon piacra vinni, meglehetősen stabil anyagi háttérrel kell rendelkeznie. Ahhoz meg, hogy valaki több grammnyi marihuánát adjon el, elég egy hétvégi feketemunkán szerzett kereset.

– Áttekintve előadásainak és publikációinak jegyzékét, feltűnik, hogy a témák között tekintélyes teret foglalnak el az emberi szerepjátszás kérdéskörei. Egyik tanulmányának címe: *Szerepek és szerepmegvalósítások az addikció területéről*. Demetrovics Zsolt, a Nemzeti Drogmegelőzési Intézet munkatársa, egyetemi oktató írja: „Továbbra is kevés azonban a klinikai, a drogfogyasztás háttérében álló dinamikai tényezők feltárására irányuló vizsgálat. E tekintetben örvendetes kezdeményezés Telek (1999–2000) munkája, aki droghasználók családi, csoport- és betegszerepeit írta le és elemezte klinikai tapasztalatai alapján...” E sorok olvastán a szerep-téma mintha kedvenc témaköre lenne...

– Tény, hogy a szerepekre specializálódtam. Ezzel korábban senki nem foglalkozott. Külföldön sem. Mindenki azt hiszi, hogy a szerepek színházi területről jönnek ide. Nem. A szerep itt szociológiai, szociálpszichológiai kategória, a társadalom kisebb-nagyobb csoportjai által megfogalmazott elvárások rendszerét jelenti. Tehát csoportosíthatók. Elsőként említhetem a pervazív szerepeket, melyek áthatják az embert egész életében. Ilyenek a nemi, a korosztályi szerepek. Fontosak a családból és a családi munkamegosztásból eredő szerepek. Aztán a foglalkozási

szerepek, ezen belül a hivatásbeli szerepek, olyanok, amelyek a nyolcórás munka végével megszűnnek, és olyanok, amelyek a nap huszonnégy órájában működnek, mint például az orvosé. Vannak passzázser, úgynevezett utas-szerepek, melyek csak bizonyos szituációkban jellemzőek, például amíg vásárlók vagyunk egy boltban. Nem akarok végigmenni mindenben, csak azt szeretném érzékeltetni, mi a kutatásaim lényege.

Azt keresem, hogy a kábítószer-fogyasztó milyen szerepeket valósít meg, milyen szerepben próbál megfelelni. És ha abból indulok ki, hogy a betegségek esetében általában ott a beteg-szerepe, akkor azt kell feltételeznem, hogy a szenvedélybetegnek is kell lennie beteg-szerepének. A két beteg-szerep között azonban van egy döbbenetes különbség: az általában beteg ember keres magának szereppartneret, míg a szenvedélybeteg nem. A beteg azon igyekszik, hogy orvos lássa, kórházba kerüljön, legyen dokumentációja; a szenvedélybeteg ugyanakkor semmi szín alatt nem szeretné betegségét nyilvánosság elé vinni, abszolút nem keres szereppartneret, segítőt, gyógyítót, és a legkevésbé van szüksége arra, hogy papírral igazolják a betegségét... De miért van szüksége az „elismerésre” a beteg embernek? Azért, mert így előnyöket élvez. Egyszer önmagát menti fel a más, különböző szerepek alól, nem tudja ellátni, hiszen beteg, másrészt élvezzi a kisebb-nagyobb csoportok megértéséből fakadó felmentéseket, például: most ne kelj fel, mert beteg vagy, most ne gyere ki felelni... A szenvedélybeteg viszont az illegális betegszerepet játssza, számára nincs másodlagos előny, nem létezik a társadalom felmentése. Illegális szerepét tökéletesen kell eljátszania, kifelé mutatni, nincs problémám, illetve nem, csak néha, csak akkor, ha... és ezeket a felmentéseket önmagának adja. Ez a szerepjátszás – tudjuk! – egyben szereptévesztés. Minthogy számára nincs másodlagos felmentés, mint a szomatikus betegekénél, olyan közösséget kell találnia, ahol a szenvedélybeteg szerepét is be tudja mutatni. Az életébe így belépnek a különböző marginális csoportok, csövesek, alvilágiak, akik elfogadják az ő drogozását, s újabb és újabb szerepeket adnak neki.

Legújabb kutatási területem a csoporton belüli szerepek vizsgálata. Hiszen minden létező csoportban kell lenni tanítónak, aki a többieket ismerettel, gyakorlati tanácsokkal látja el; kell lenni tanítottnak, aki csatlakozik a csoporthoz, először a csoport szélén, végül bekerül a csoport közepére; és kell lenni, aki fenntartja a csoport működését, ők a csókosoktól kezdve a különböző statiszták.

Amikor a szenvedélybeteg részt vesz egy kezelési programban, legtöbbször számára az jelenti a célt, hogy mennyit tud letagadni valódi helyzetéből. Megpróbálja leplezni azokat a kénokat, amelyek megviselik őt. Megdöbbenő módon csak lazán mondja el az életében megjelenő pszichés-szomatikus problémákat, megpróbál mindent degradálni. Majd kiderül, hogy a lezser tagadás mögött rettenetes szenvedés van... Az a pillanat, amikor valaki szembesül szenvedélybetegségével, meghatározza a további életét, és már a gyógyulás szakaszába kerül. Mert a szenvedélybetegség tagadását most már elfelejtette.

– Hogyan viselkednek a szenvedélybeteggel a családtagok? Mi a tapasztalata?
– Teljesen másként jelenik meg a szenvedélybeteg a családban, mint a társadalomban. A felébredt gyanút különböző időben és módon fogalmazzák meg a család tagjai, de amikor a gyanú beigazolódik, az egész család arra szövetkezik, hogy a kábítószerest megmentse. Megmentői szerepben lép fel az apa, az anya, a testvér, a nagyszülő. A

kábítószeres körül forog mindenki. A döbbenetes aztán az, hogy amikor gyógyultan, vagy inkább tisztán visszatér a családba, a családtagok már nem tudnak mit kezdeni az új helyzettel, a régi szerepek érvénytelenek, újakat pedig nem tudnak találni.

– A társadalom általában nem igazán ad felmentést a szenvedélybetegnek. Hiszen a döntés, hogy elindul a veszélyes úton, egyedül az övé.

– A kábítószer-fogyasztás a törvényeink szerint bűncselekmény. Ennek egy nagyon sajátos formája; a kábítószer-fogyasztó ugyanis alanya, tárgya és nagyon sokszor eszköze is a bűncselekménynek. Kevésbé vesszük figyelembe, hogy nála nemcsak egészségügyi és pszichológiai problémák jelennek meg, hanem komoly szociális, jogi és egyéb problémák is. A drogozás hatással van a társadalomra, és vice versa.

– Említette, hogy egy heroinista kilenc év után válhat tisztává. Ez az idő pénzben sem lehet csekély.

– Valóban rettenetesen drága a kezelés. Sokkal többbe kerül, mint a szerfogyasztás fenntartása. Maga a vizsgálati eljárás is tetemes költség. Az adófizetők forintjaiból vesszük például azt a 3–4 ezer forintot, amibe egy vizeletteszt kerül, hogy bizonyítsuk a szerfogyasztónak, nem mondott igazat, bizony 2–3-féle anyag is van a szervezetében. Gondoljunk aztán a folyamatos egészségügyi kezelésre, az egyéni terápiára, a családi és csoportos foglalkozásokra, a komoly gyógyszerekre. Majd következik a leghosszabb folyamat: a rehabilitáció, a kábítószeres visszahelyezése a társadalomba, abba a világba, amelyik a véleménye szerint – s éppen ezért lett kábítószer-fogyasztó – be sem fogadta, illetve kirúgta magából... A társadalom – az európai és az amerikai típusú – döntött úgy, hogy a drogozást károsnak tartja, és mindenáron meg akarja védeni tőle az egyént, a közösséget. E gondolkodás szerint a kábítószer-fogyasztás a bűn melegágya, s óriási kárt okozhat az AIDS, a bűnözés terjedésével, ezért aki belekerült, azt segítjük meggyógyítani, aki nem került bele, azt pedig próbáljuk megvédeni. Hogy ezt milyen következetességgel tesszük, az mindig politikai kérdés. Elterjedt nemrégiben, hogy kormánydöntés alapján nem büntetendő a kábítószer-fogyasztás. Ez nem igaz. Továbbra is bűncselekmény, csak a jogalkotók beléptettek egy új jogi lehetőséget: az elterelést. Eszerint aki először kerül eljárás alá, megteheti, hogy hathónapos megelőző kezelésben vagy felvilágosító megelőző szolgáltatásban vesz részt. Ennek az a célja, hogy aki egyszer megbotlott, az ne mindjárt börtönbe kerüljön, hanem szembesüljön a további kilátásokkal.

– Ez igazán humánus megoldás. Csakhogy a költségeit nem az egyén, hanem a társadalmi közösség viseli. Nem tudom, humánus tett-e az adózó állampolgárt büntetni más felelőtlenségéért.

– Jogos felvetés. Valóban ez a rehabilitáció ugyanolyan, mint egy mozgássérült, vagy egyéb balesetet szenvedett ember rehabilitációja, itt azonban nincs szó balesetről. De a társadalom úgy fogja fel, hogy a drogos visszaszocializálható, egészséges, értékes, ép emberré tehető, és ezért megtesz minden tőle telhetőt.

– A drogozás ritkán jár egyedül, valóban a bűnözés melegágya. Sok magyar állampolgár gondolkodik radikálisan, de a hivatalos politika rendszerint figyelmen kívül hagyja: tüzzel-vassal, törvényes eszközökkel üldözni kellene a kábítószerezést. Mint számos keleti államban, ahol könnyen halálbüntetést is kiszabnak a terjesztésért.

– Persze attól függ, melyik keleti államra, Kelet melyik részére gondolunk. Mert amíg Törökországban az ópiumfogyasztás bevett hagyomány, az alkoholfogyasztás tilos. Az úgynevezett iszlám országokban az alkoholfogyasztást szokták büntetni, az úgymond lány drogok fajtái viszont elfogadottak. Amíg az Andok indiánjai a kokaincserjét a túlélésükért rágicsálják, hogy elviseljék a magas fennsíkon az éhséget, a fizikai fájdalmat, addig az Amerikai Egyesült Államokban az ebből nyert kivonat, a kokain birtoklása bűncselekmény. Egyes afrikai törzsek jelenleg is pszichoaktív szereket használnak varázslásra, Európában e szerekekért büntetnek. Nálunk az alkohol a társadalmi kommunikációs gyakorlatban kötelező, s ugyanígy más európai és észak-amerikai országban, a drogozás viszont büntetendő. Tehát kultúra kérdése az egész. Ettől függ a használatukhoz való hozzáállás. Hajdan mákteát adtak a gyerekeknek a kapáló, aratásban dolgozó parasztasszonyok, hogy aludjon, nyugton maradjon az apróság, és senki sem gondolta, kábítószerként öntenek a gyerek zsebkendőjére.

– Bizonyos társadalmi körök, emlékezetem szerint legalább három éve, folyamatosan irritálják, esetenként sokkolják a társadalom többségét azzal, hogy szót emelnek az úgynevezett lány drogok, elsősorban a marihuána fogyasztásának engedélyezése mellett. Döntési helyzetben, hogyan foglalna állást? Engedélyezné?

– Nem engedélyezném. Akik kiállnak a fű fogyasztása mellett, és legálissá kívánják tenni, azok még nem láttak olyan marihuána-függő fiataalt, akinek taknya, nyála csorog, fóbiái vannak, azt hiszi, mindenki őt követi, mert lerí róla, hogy marihuánát használ, és ha elneveti magát, körülnéz, hányan látták... Vagyis teljes büntudata alakult ki. Nagyon sok gyerek elvesztette étvágyát, és halálosan lesoványodott a marihuánától. Ettől is igen-igen rosszul lehet lenni, én láttam. Azt persze nem mondom, hogy heroinistává lehet válni tőle, mint vélik számosan. De azt tapasztaltam, hogy a marihuánától is adódnak fizikális és szociális problémái a fiatalnak, és azt gondolom, ha legálissá válna, akkor csak megerősödnének ezek a problémák. Ezt is meg kell szerezni, pénzbe kerül, honnan veszi? Az ösztöndíjából; vagy hétvégi munkával keresi meg? Egy-két marihuánás cigaretta napi elszívása lelki szinten elég kemény dolog, s nem utolsósorban anyagilag. Egy szál 800–1500 forintba kerül, a jó minőségű hollandért elkérnek kétezret is. A „tiltott gyümölcs” szindróma még jó pár fiataalt visszatart. Ha szabad lenne a füvezés, nem valószínű, hogy kevesebben lennének a problémákkal küzdők.

– A sok érdekesség és gond után kíváncsi lennék a személyes véleményére: hogyan látja a drogozás jövőjét a mi viszonyaink között?

– Véleményemet négy pontban összegezném. Az első: nőni fog a társadalom érzékenysége a kábítószerügyben. Ez alatt azt értem, hogy tudomásul vesszük, a kábítószer itt van, és próbálunk tenni ellene. Az érzékenység miatt nem diabolizálódik, nem válik ördögűző vagy sátánista elképzeléssé a kábítószerügy. A másik következmény, amitől viszont félek és rettegek: az új anyagok belépése és terjedése nálunk is. Ezek a szerekek bármikor és bármiképpen bejöhethetnek most már, tehát nyitva kell tartani a szemünket. Jövőképebben benne van az is, hogy még a mostaninál is fiatalabb korosztály lesz a kipróbáló és alkalmi droghasználó. Ebben sajnos szerepet játszik az általam keményen hangoztatott prevenciós paradoxon is: azaz annyit beszélünk a drogról, hogy valójában ezzel keltünk majd érdeklődést. Negyedikként pedig megemlítem: jó lenne, ha végre megvalósulna a szakmai

specializáció. A pedagógusokat szinte száz százalékos energiával készítettük fel a drogügy kezelésére. Hasonlóan az egészségügyet, itt azonban a kábítószerrel foglalkozók kirekesztődnek, a pszichológiai, pszichiátriai terület nem szívesen fogadja be őket, egyúttal nem veszi szívesen, hogy külön szakmaként jelenjen meg. Szerintem egyre inkább előtérbe kell, hogy kerüljenek a középszakmások, akik se nem orvosok, se nem pszichológusok, vagyis a középfokú addiktológiai munkatársakra, addiktológiai szakpszichológusokra gondolok. A jelenleginél több munkába állítására van szükség, és nagyobb szakmai elismertségre.

S végül a legfontosabb jövőképem, mintegy ráadásként: ha korán kezdi is a gyerekek a kábítószer-fogyasztást, remélem, korán abba is hagyja. A középiskola felső két évében, én már azt látom, komolyan gondolnak az életre, készülnek az érettségire a fiatalok. *Élj szer-telenül!* – szól a szlogen. Azt jelenti: élj szer nélkül! Vagyis a felnőtt társadalomnak gondolnia kellene arra, hogy ha elveszük valakinek a kedvenc anyagát, a kedvenc játékát, akkor mit tudunk adni helyette. Én bízom benne, hogy a drog helyett tudunk adni valami értelmeset és értékeset.

*

Ismereteim szerint Magyarországon a gyógyszerek manipulálásával és a szipuzással kezdődött a kábítószer-használat, valamikor a '70-es, '80-as években. Az igazi kábítószerek – az LSD, a marihuána, a hasis, a heroin, az Extasy, a Speed, a krek és a társaik – csak a rendszerváltás után jelentek meg tömegesen, következményeként annak, hogy átjárhatóbbak lettek a határaink. A „komolyabb” szerek ki is szorították egy időre a szipuzást. Az elmúlt pár évben azonban változott a helyzet – s ebbe talán az is belejátszik, hogy életünk nem a vártnak megfelelően fordul jobbra –, és a szipózás a reneszánszát éli.

Pepe három hónapja ünnepelte tizenhetedik születésnapját, s a szipuzásra esküszik. Spéci benne. Idősebb ikerbátyjaival kipróbálta a füvet, de abban semmi különösebb élvezetet nem talált. Inkább szenvedett tőle. A füst marta a torkát, kiszedte az erejét. Azt mondja, annyira lefárasztotta a marihuána, hogy egész nap csak aludt tőle. Hát, ha ilyen a hatása, akkor minek szívja, és a szipu mellett döntött; neki ez az igazi kábítószer.

– Bandában ismerkedtem meg a szipuzással. Összeverődtünk vagy tizenöten, és kimentünk a lakótelep mellé, a légópince tetejére. Akkor maradtam ki elsőből, kezdődött a nyár. Az egyik haverom már szívott, ő mondta, próbáljuk ki, így jó, meg úgy jó. Két üveg nitrohígítót vittünk magunkkal. Körbe ültünk, kiosztottuk az adagokat, és szívtuk. Aztán rengeteget hülyültünk... Mondja például a haverom: nem látok belőled semmit, oszt fényes nappal volt, csak a fejemet látta. Csak egy fej voltam neki... Hát ezen meg kellett dögleni...

– Ma is összejár a banda?

– Ma már mindenki a maga útján jár. Egy darabig még összejöttünk. Három-négy hónap múlva már csak tízen, az első év végén öten, aztán hárman, ketten, és végül egyedül maradtam. Jöttek persze közben új szívók, de velük nagyon ritkán szoktam szívni. Nem az én világom...

– Mi a technikája a szipózásnak?

– Fogunk egy nejlonzacskót, a két sarkát görcsre kötjük... Ugyanis apró kis lyukak szoktak rajta lenni. Ezt meg kell nézni, mert ha kifolyik a hígító, az nagyon kellemetlen, égető érzés... Ezután beleöntjük a zacskóba a folyadékot – mi egymás között zsáknak

nevezzük a zacskót –, és a zacskó száját az orrunkra és a szánkra illesztjük, és szívjuk... Ki lehet kísérletezni, mikor mennyi kell a hígítóból. A mennyiség és a szívás erőssége attól függ, milyen hosszú transzállapotba kíván kerülni az ember.

– Egyedül unalmas lehet ez az elfoglaltság...

– Egyáltalán nem. Éppen fordítva. Azért is csinálom. Valami rejtett mondanivalója van a számomra. Nem a vágy miatt szívok, hogy jaj, de jó volt. Nem. Más-hogy el nem érhető tartalmakat fedeztem fel benne, érzéseket, és feltöltött energiával. Például el tudtam mozdítani egy pingponglabdát az akaratommal... És más tárgyakat is. Saját nitrós üvegemet fel tudtam borítani tisztán a gondolat erejével. De csak azután, hogy szívtam... Én néha dúsítottam is az anyagot, vagyis szipózás közben az orromon is szívtam levegőt. Ezzel felgyorsult a pulzusom, az energiaszintem nőtt, a nagy energia a lábamat feszítette, annyira, hogy majd szétdurrant... Nekem ez tetszett.

– Jól értelmezem: paranormális jelenségeket produkáltál?

– Igen. Tárgyak maradtak meg a testemen. Igaz, rövid ideig... Kiskoromban szerettem katonásat játszani, ma is sok katonafigurám van. (Bizonyítékul a zsebemből elővesz egy műanyag katonát.) Vezényeltem nekik: „Katona, tüzelj! Folyamatosan!” Miután kiadtam a parancsot, a katona fegyvere elé tettem a kezemet, és éreztem a tenyeremen a lövéseket. Képzelnék, gondoltam. Megmutattam a haverjaimnak, és ők is ugyanúgy érezték a lövéseket, pontosabban valamiféle borzongást, holott akkor ők már nem szipóztak... Van egy kis játék tigrisem, ezt körülbelül egy percig sikerült előre noszogatnom a koncentrációmmal, a gondolat által. Egy kis fadarabot képes voltam húzni egy méteren keresztül úgy, hogy közben mentem hátra felé. Éreztem, mintha az energianyaláb segített volna húzni... És én is segítettem az energiát a koncentrációmmal... Persze ennek a képességnek, tapasztaltam, korlátai vannak. Egy idő után elfogy az energia, és újra kell tölteni.

– Újratölteni? Hogyan? Hol?

– Szipuzással. Négy helyszínen szoktam szipuzni: a légópincében, a pince fölött, egy elhagyott telken és a kiserdőben. Ezt a négyszöget nyugodtan nevezhetjük misztikus helyszínnek. Mindig itt mozogtam, itt hallucináltam, s az itt szerzett élményeim között próbáltam összefüggéseket keresni. Nem tudom, miért alakult ez így ki, ez a misztikus négyszög.

– Ha van misztikus négyszög, akkor kell legyenek misztikus történetek is...

– Sokat tudnék mesélni róluk. A lelkekről, a szellemekről. Mert a kettő nem ugyanaz. A szellemek – ahogy én látom – mesebeli lények, képzelt figurák, ezért a rajzfilmek alakjaihoz hasonlítanak; a lelkek viszont olyanok, mint az élő emberek, szóval valószerűek... Lent a pincében korom sötét van, gyufát, gyertyát viszek, hogy lássak. Néha elfelejtem, mégis tudok tájékozódni, nem megyek neki semminek. Látok a sötétben. Mint a macska... Mintha infra szemüvegem volna... Csak zöld minden... A múltkor egy öregasszonnyal és egy öregemberrel találkoztam odalent. Hordókat pakoltak. Beszélni akartam velük, de nem figyeltek rám. Feléjük nyúltam, és energiával feltöltődött kezemmel kilyukasztottam egy hordót. Valami lé folyt ki belőle. Akkor hirtelen rám néztek, és az öregasszony azt mondta: Menjünk innen, ez egy szipós!... A lelkek kerülnek bennünket, mert elszívjuk jelenlétük anyagát, azt az anyagot, amelyben létezni tudnak, felemésztjük őket. Viszont így gazdagszunk mi, energiával... Ne menjetek, kérleltem őket, próbáltam nagyon udvariasan kommunikálni velük. Le-

raktam a zsákot, lássák, tényleg nem bántom őket. De nem álltak meg. Végül téglává zsugorodtak, és bementek a falba. Az öregember még visszajött a könyörgésemre, és azt mondta, találkozunk még. De azóta sem találkoztunk.

Egyszer láttam egy 18 éves lányt, a fal mellett feküdt, mintha haldokolna. Por jött ki a szájából, és valami szöveget írt ki vele. Mondom, nem tudom elolvasni. Erre a szöveg eltűnt, a lány felállt és bemutatkozott: Niki vagyok. Diszkózene ütötte meg a fülemet. Hol a diszkó? – kérdeztem. Egy szinttel lejjebb – felelte. Furcsállottam, hiszen alattam már csak a föld volt... Ebből következtek: nekem úgy tűnik, mintha ezeknek a lelkeknek fordított világuk lenne... Körülbelül egy hónap múlva újra találkoztam ezzel a lánnyal. Akkor kicsi volt, kisgyerek, és vele volt az anyukája is. Úgy éreztem, segítséget akarnak kérni... De nincs tovább, itt abbamaradt a jelenés... Amikor lent vagyok a pincében, csak mondok egy számot, és bejön: mindig annyi alak van lent. Pedig nem számolom őket... A lelkek nekem még soha nem ártottak. Inkább, legalábbis azt hiszem, mintha meg akarnának védeni valamitől... A házunk mögötti kiserdőben építettem egy bunkit, egy kis kuckót, fából, csupa természetes anyagból, mindabból, ami arrafelé megterem. Itt húzhatom meg magam. Néha éjszaka is kimegyek a kiserdőbe... A bunkim zavarta a lelkeket, mert éppen alatta folyt el a Lélek folyó. A lelkek a víz mellett dolgoztak. Robotoltak, mint a börtönben. Homokzsákokat cipeltek. Azt mondták, gátat építenek, és útban vagyok. Kerüljenek ki, feleltem. Nekik úgy nem jó. A békesség kedvéért végül kitaláltam, mit tegyek. A bunkit feltettem a fára, s így alatta most már nyugodtan elfolyhat a Lélek folyó. Ez megfelelt a lelkeknek is, és úgy érzem, barátokra leltem közöttük. Bízna bennem, és én is bízom bennük. Azt tanácsolják, igyak sok folyadékot, egyek sok gyümölcsöt, vitamint, hogy ki ne száradjak a szipuzásban. A maró anyag ugyanis elvonja a vizet a szervezetből.

Június végén szellemekkel találkoztam a légópincében. Tőlük sem félek. Bennem van a kalandvágy... Gyertya égett mögöttem, és így át tudtam lépni az árnyékvilágba. Lent van egy kis ajtó, azon jöttek kifelé a szellemek. Beszélgetni akarok veletek, mondtam, de csak hátráltak. Félték tőlem. Talán azért, mert nem ismernek. Düh fogott el. Volt köztük egy Mikulás. Gondoltam, meggyújtom a szakállát. De eszembe jutott: erőszak erőszakot szül, ezért egy gondolattal virágot növesztettem a szakállára... Aztán láttam egy bikát, olyan Minotaurusz-félét, meg egy parasztlányt. A bika a lány nyakába harapott... De itt leállítottam a jelenetet. Megvédtem a lányt... Hogyan?... Úgy, hogy visszapergettem az időben öt másodpercet. Ahogy a videón szoktuk. És a lányra kiáltottam: „Vigyázz!” Mire a Minotaurusz rám nézett, és elszaladt. „Miért mentettél meg?” – kérdezte ekkor a lány. „Mert nem szeretem, ha bántják a kisebbeket.” (Pepe termete közelíti a két métert.) Erre ő: „No ellent tudsz-e állni a kísértésnek?” Fogalmam sem volt miféle kísértésnek. Akkor elkezdett beszélni arról, hogy az ő világuk árnyékvilág, és ez a világ veszélyben van, mert olyan lények szállták meg, akik nem odavalók. És ez a belőlük áradó titokzatos erő nem engedi el őket arról a helyről. Punnyadt szemekkel hallgattam, mit beszél. Eleinte nem is nagyon hittem ebben a másik világban, a boszorkányvilágban. Végül azt mondtam neki: „Szellemek vagytok, menjetek el ijesztgetni, hiszen az a dolgotok.” Erre azt válaszolta, hogy nem szeretik, ha félnek tőlük. Hát jó, nem tudok mit tenni. A szavaimmal én csak egy kis önbizalmat akartam adni nekik: inkább tőlük féljenek, mint ők másoktól. Nem?

Persze megéltem már igazán nehéz helyzeteket is. Előfordult, hogy egy férfi jött felém, késsel a kezében, meg akart ölni, majd elém érve eltűnt. Egy másik alkalommal a kannibál bébi közeledett, és felém rúgott, a nyakamba akart harapni. Húha, ez ki fog nyírni, ijedtem meg. Filmen láttam először, és akkor nagyon sajnáltam, mert torz kisbaba volt. De most félttem tőle. Rám ugrott, és eltűnt ő is. Tudtam, hogy hallucinálok... Aztán két férfi világított rám. Azt hittem, ők is a képzelgéseim részei, de gyorsan kiderült, hogy tévedtem. Polgárőrök voltak... Nagyon kellemetlenül éreztem magam, ismertem őket... Kivittek a légópincéből, és kihívták a mentőt.

– Mi történt a kórházban?

– Kérdezgettek, mi van velem, gyógyszert adtak, és még aznap hazaengedtek. Írtak egy papírt, hogy ne menjek iskolába... Még kétszer történt meg ez velem, fél év alatt. A negyedik alkalommal már infúziót kaptam, és csak másnap mehettem haza. Folyton az járt a fejemben, hogy anyu meg fog ölni. Csak ekkor tudta meg, hogy szipuzok. Addig mindig az alkoholra fogtam a rosszulléteimet. Buliztam a haverjaimmal, mondtam. Meg óvatos is voltam. Mindennek van ugyanis ellenszere. Amikor elkezdtem szipuzni, mindig vittem magammal rágógumit, cukorkát, szendvicset, négy liter vizet, hogy ki ne száradjak, cigit, aminek olyankor egészen más az íze, és ráhagytam vagy két órát, hogy józanodjam.

Másfél évig semmi bajom nem volt. Mintha az energia megvédett volna a hígító ártalmaitól. Aztán elhagyott az energia. Még mozogtak, lőttek a katonáim, de a lövéseiket már nem éreztem. Nagyon lefogytam, görcseim voltak, remegtem. Próbáltam elhárítani a rossz közérzetet, például hangos zenét hallgattam, de egy idő után ez sem segített. Aztán sokat ettem, hátha hízom. Nem híztam. Rájöttem, hogy a fordított világ, amiről beszéltem, az irányítja az embert. Ez valami szellemvilág lehet, és én abba a világba kerülök, amikor szívok... Így van ez mással is... Már nem érzem az energiát... és az okát akarom megkeresni.

– A kórházban hogyan viszonyultak hozzád?

– Kedvesek voltak az emberek, jó volt a társaság. Kint az életben problémás. Nem foglalkoznak már olyan komolyan velem a barátaim, elhúzódnak tőlem, és van, aki hülyének néz. Támadnak az emberek. Míg a kórházban voltam, a lakótelepen azt terjesztették, hogy meghaltam. Az utcán pedig hangosan rám kérdeznek: No, szipózol még?... Elkezdtem naplót írni. Leírok mindent, minden kicsi részletre odafigyelek. Elvonulok a külvilágtól, zenét hallgatok, egyedül sétálgatok, merengek, válaszokat keresek a történetekre. A barátnőm nem szipuzik, és sokat törődik velem; lefoglal, rám koncentrál, és így nem foglalkozom a szipózással.

– Akkor véget ért a nagy szipózások meg a nagy mozizások időszaka?

– Nem egészen – és mutatja jobb arcán a véraláfutást meg a varasodó sebet. – Ez is onnan van. A hét elején megint lent voltam a légópincében... Korábban, mikor kezdtem érezni, hogy leépülök, kihagytam egy-két hetet vagy hónapot. Nem érdekel, nem csinálom tovább, mondogattam magamban. Aztán egy hang megszólalt: Tényleg nem csinálod tovább? De, feleltem zavartan, és újra szipuzni kezdtem... Szipuzás után telerakom a hátizsákomat kövekkel, emelgetem, futok vele, fára kapaszkodok, megmozgatom minden izmot. Hogy az erőfeszítéstől remegjek, ne a sziputól.

*

Néhány történet szakemberek naplójából.

Egy tizenhat éves fiú víziói: Miután megittam a mákteát, félóra elteltével patkányokat láttam, hangokat hallottam. Anyukám szólt, hogy nézzem meg a csavarokat a székben, nem esnek-e ki mindjárt... Közben nem is szólt hozzám senki... Az előszobában mindenki cipőjét felhúztam a lábamra, még a húgom bakancsát is. Kimentem az udvarra... Nagyon kiszáradt a szám... Nehezen tudok pisilni. Nagyon kellett erőlködnöm... Éjszaka nem bírok aludni... Láttam a bátyám roppant nagy fejét, meg a nagy fejű patkányokat; azoktól rettenetesen féltem, igazán rettettem... Először zúgást hallok, majd tíz perc múlva látok mindent. Borzasztó.

Egy tizenhét éves fiú emlékképei: Én már arra gondoltam, hogy skizofréniás vagyok. Olyanokat látok, hallok, amikről a többiek azt mondják, nincsenek is. Őt keze van annak a valaminek, zöld szeme, és egyszer csak önálló életet kezd élni a lába... Amikor újból megszívtam a zacskót, akkor a lába leesett... Majd a plafon kezdett bekormozódni... És akkor... Akkor találtak meg a pincében. Ki akartak vinni, de nem mentem: nagyon féltem attól az embertől, akinek leesett a lába. S milyen érdekes, amikor feléje léptem, azt éreztem, mintha ő is félne, és menekülne előlem... Még a rendőrökből is kettőt láttam... A szer válthatja ki belőlem ezeket.

Egy tizenhat éves fiú édesanyja: Tegnap a fiam újra agresszív volt. Fenyegetőzött, hogy ha nem állok úgy hozzá a dolgaihoz, ahogy ő akarja, akkor elvágja a torkomat, mert ő a király. Kijelentette, hogy gyűlöl engem. Mit képzelek én magamról, majd ő be fogja bizonyítani, hogy megdöglök. Felkeltem az ágyról, és adtam neki egy anyai pofont. Erre ököllel válaszolt, és összevissza rugdosott. Mikor a férjem meglátta, ő is adott neki egy pofont, erre rá is ököllel támadt, és rugdosta. Azt hiszem, a fiam kábítószerezik.

Egy huszonnégy éves leány: Éjszaka a nagymamámnak több szeme és több karja volt. Le akartam tördelni a pluszkarokat, ki akartam nyomkodni a pluszszemeket, de a család lefogott... Mondhatom, jó céda vagyok... Tudod, milyen furcsa íze van az emberhúsnak meg az embervérnek?

Huszonhárom éves fiatalember: Én most már figyelek másokra is, nemcsak magamra. Ez teljesen új nekem... Lehet, hogy kezdek gyógyulni?... Ugyanakkor kezdem alábecsülni magam. Igaz, eddig sem tartottam magamat semmire. Volt idő, amikor nem mertem senkire se ránézni, mert mindenki azt mutatta vissza nekem, hogy drogos vagyok. Ez az igazság... Volt, aki ki is mondta. De én folyamatosan kimagyaráztam magam. Végig hazudtam... Leginkább önmagamnak.